

ISSN 1998-7927

ВІСНИК

**Східноукраїнського
національного
університету
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

**№12(201)
2013**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

ВІСНИК

**СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**№ 12 (201)
2013**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Луганськ 2013

ВІСНИК	VISNIK
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО	OF THE VOLODYMYR DAHL EAST
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ	
№ 12 (201) 2013	№ 12 (201) 2013
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ	THE SCIENTIFIC JOURNAL
ЗАСНОВАНО У 1996 РОЦІ	WAS FOUNDED IN 1996
ВИХІД З ДРУКУ - ВІСІМНАДЦЯТЬ РАЗІВ НА РІК	IT IS ISSUED EIGHTEEN TIMES A YEAR
Засновник	Founder
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України	Registered by the Ministry of Justice of Ukraine
Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 15607-4079ПР від 18.08.2009 р.	Registration Certificate KB № 15607-4079ПР dated 18.08.2009

Журнал включено до Переліків наукових видань ВАК України (Бюл. ВАК №3 2010 р.), (Бюл. ВАК №5 2010 р.), (Бюл. ВАК №3 2010 р.), (Бюл. ВАК №11 2010 р.), (Бюл. ВАК №7 2011 р.) в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з *технічних, економічних, історичних, хімічних та фізико-математичних наук* відповідно.

ISSN 1998-7927

Головна редакційна колегія:

Голубенко О.Л., член-кор. Національної академії педагогічних наук, докт. техн. наук (головний редактор),
Осенін Ю.І., докт. техн. наук (заступник головного редактора),
Смирний М.Ф., докт. техн. наук (заступник головного редактора),
Ver R., dr hab,
Idjer M., dr hab,
Krasowski E., dr hab,
Будіков Л.Я., докт. техн. наук,
Гутько Ю.І., докт. техн. наук,
Дейнека І.Г., докт. техн. наук,
Куликов Ю.А., докт. техн. наук,
Нечаєв Г.І., докт. техн. наук,
Носко П.Л., докт. техн. наук,
Рач В.А., докт. техн. наук,
Соколов В.І., докт. техн. наук,
Ульшин В.О., докт. техн. наук,
Чернецька-Білецька Н.Б., докт. техн. наук,
Шарка М., dr hab,
Рамазанов С.К., докт. техн. наук, докт. екон. наук,
Бузько І.Р., докт. екон. наук,
Козаченко Г.В., докт. екон. наук,
Максимов В.В., докт. екон. наук,
Третьяк В.В., докт. екон. наук,
Даніч В.М., докт. екон. наук,

Заблюцька І.В., докт. екон. наук,
Свірідова Н.Д., докт. екон. наук,
Чернявська Є.І., докт. екон. наук,
Арлінський Ю.М., докт. фіз.-мат. наук,
Голубничий П.І., докт. фіз.-мат. наук,
Філоненко А.Д., докт. фіз.-мат. наук,
Горшков В.Н., докт. фіз.-мат. наук,
Nowakowski A., dr hab,
Галстян Г.А., докт. хім. наук,
Глікін М.А., докт. техн. наук,
Захаров І.І., докт. хім. наук,
Кондратов С.О., докт. хім. наук,
Кудюков Ю.П., докт. хім. наук,
Суворін О.В., докт. техн. наук,
Новаков В.П., докт. хім. наук,
Голосман Е.З., докт. хім. наук.,
Chernyavskij G., dr hab,
Gadushova Z., dr hab,
Довжук І.В., докт. іст. наук,
Михайлюк В.П., докт. іст. наук,
Сергієнко Ю.Г., докт. іст. наук,
Євдокимов М.О., докт. іст. наук,
Санжаров С.М., докт. іст. наук,
Фомин А.И., докт. іст. наук,
Єліна О.Ю., докт. іст. наук,

Відповідальний за випуск: Свірідова Н.Д.

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Протокол № 2 від 18.10.2013 р.)

Матеріали номера друкуються мовою оригіналу.

© Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2013
 © Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 2013

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ПРОМИСЛОВІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ Козьякова С.С., Бондар А.О.....	89
ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ Крушницька Г.Б.	94
ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ Манухина М.Ю.....	103
ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ОРГАНІЗАЦІЙНУ СТРУКТУРУ ПІДПРИЄМСТВА Мельник М.А.	107
РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ Мітелласва К.О.....	110
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Могилова А.Ю.	114
ОСНОВНІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ В РЕГІОНІ Негода Г.А.	119
ОРГАНІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН Остапенко Т. Г.....	124
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РЕЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ Рязанова Н.О.....	129
РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ Савченко Т.Г.....	133
ФОРМУВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ СФЕРИ ТУРИЗМУ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ Свірідова Н.Д.	138
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ Свірідова Н.Д., Гавриленко І.О.	142
ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ТЕОРІЇ СИСТЕМ В АНАЛІЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА Семененко І.М.	147
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ЗАКАРПАТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Січка І.І.....	152
ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОСЛУГ - ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ Скорченко Ю.О., Терещенко А. В.....	164
ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СВІВРОБІТНИЦТВА Татарченко О.М.	168

УДК 338.486 (477.87)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ЗАКАРПАТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Січка І.І.

EVALUATION OF EFFICIENCY THE ACTIVITY OF THE TOURISM AND RECREATION BRANCH IN TRANSCARPATHTIA IN MODERN CONDITIONS

Sichka I.

У статті здійснено аналіз показників, що характеризують ефективність розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпатської області з врахуванням районної специфіки функціонування туристично-рекреаційних закладів. Визначені динамічно розвиваючі та відносно відсталі райони області з точки зору розвитку туристично-рекреаційних послуг. Зроблено висновок про необхідність проведення заходів підвищення туристично-рекреаційної привабливості регіону як на загальнодержавному, так і міжнародному рівнях.

Ключові слова: туристично-рекреаційна галузь, Закарпаття, туристичні послуги, моніторинг.

Вступ. Туристично-рекреаційна галузь, як одна з найбільш перспективних галузей Закарпаття, відіграє важливу роль з точки зору інвестиційної та туристичної привабливості регіону. Оцінка стану розвитку туристично-рекреаційної галузі дозволяє визначити сучасні тенденції її розвитку, ідентифікувати проблеми та перепони, що стоять на заваді її повноцінного розвитку. Загальновідомо, що Закарпатська область, маючи істотний туристично-рекреаційний потенціал, знаходиться позаду Автономної Республіки Крим чи Львівської області за показниками кількості обслуговуваних туристів та обсягу реалізованих туристично-рекреаційних послуг в регіоні. Саме з таких причин важливою є оцінка районної специфіки функціонування туристично-рекреаційної галузі Закарпатської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостями розвитку туристично-рекреаційної галузі присвячено ряд праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, І. Балабанов, І. Писаревський, Л. Гонтаржевська [3, 14] розглядають лише туристичну галузь, деякі аспекти розвитку туризму та рекреації висвітлені в роботах В. Євдокименка, В. Мацоли, В. Кравціва, В. Мамотова, М. Білля [1, 5, 6, 7,]. Питання регіонального розвитку

розглядаються в надбаннях М. Білля, А. Єпіфанова, М. Долішнього, В. Мікловди, С. Кравціва, А. Мокія, Б. Дадашева [1, 4, 6, 8, 9, 20]. Огляд широкого спектру наукової літератури дозволив зробити висновок про недостатнє висвітлення обраної проблематики.

Метою даної статті є оцінка ефективності функціонування туристично-рекреаційної галузі Закарпаття з врахуванням особливостей розвитку даної галузі в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Закарпаття традиційно є областю, де стан і перспективи туристично-рекреаційної галузі були і залишаються одними з кращих в Україні. Її природно-ресурсний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи та існуючий багаторічний досвід і напрацювання у сфері рекреації є достатньо вагомою передумовою пріоритетного розвитку системи туризму, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку, орієнтованих як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземного контингенту. Разом з тим, аналіз сучасного стану інвестиційного процесу в регіонах та областях свідчить про його неефективність, ігнорування соціально-економічних потреб регіонів, областей та їх населення, крайній ступінь монополізації цього процесу при формуванні та особливо при його здійсненні [2, С. 47-48].

В табл. 1 міститься основна інформація щодо показників розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпаття на основі даних моніторингу, проведеного Головним управлінням з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Так, до 2008 року спостерігалось активне зростання кількості відпочиваючих туристично-курортної галузі Закарпаття, однак внаслідок фінансово-економічної кризи, відмічається поступове зростання кількості відпочиваючих. Рекордна кількість відпочиваючих була зафіксована у 2008 році – 431,5 тис. осіб.

Таблиця 1

Основні показники розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпаття у 2008-2012 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Кількість обслужених осіб, чол.	431485	387898	322128	316222	326748	-104737	-32,1
2	Кількість туроднів	1526466	1380801	1419434	1364688	1383699	-142767	-10,3
3	Обсяг наданих послуг, тис. грн.	249355	250731	273017	297289	330458	81102,6	24,5
4	Обсяг отриманого прибутку, тис. грн.	12111	13423	12588	12350	12582	471,50	3,7
5	Відрахування до бюджетів всіх рівнів, тис. грн	35029	32977	35773	43753	44464	9435,2	21,2
	з них:							
5.1	у місцевий бюджет	10422	11954	14089	17409	17208	6786,1	39,4
5.2	у державний бюджет	24608	21023	21684	26344	27257	2649,1	9,7
6	Заборгованість перед бюджетом, тис. грн	82,2	3,6	1,7	152,6	321,194	238,99	74,4
7	Створено робочих місць	186	236	184	134	104	-82	-78,8
8	Сума інвестованих коштів, тис. грн	34897,9	17871,7	13435,7	60871,8	15404,9	-19493	-126,5

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Таблиця 2

Значення розрахованих показників ефективності розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпатської області у 2008-2012 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Середній дохід одного туристично-рекреаційного закладу, тис. грн	833,96	788,46	832,37	835,08	925,65	91,69	9,9
2	Середній розмір прибутку туристично-рекреаційного закладу, тис. грн	40,50	42,21	38,38	34,69	35,24	-5,26	-14,9
3	Середня сума інвестованих коштів туристично-рекреаційним закладом, тис. грн	116,72	56,20	40,96	170,99	43,15	-73,56	-170,5
4	Середня кількість туроднів проведеного одним відпочиваючим, днів	3,54	3,56	4,41	4,32	4,23	0,70	16,5
5	Середній дохід від одного відпочиваючого	577,9	646,4	847,5	940,1	1011,4	433,45	42,9
6	Рентабельність продажу туристично-рекреаційних послуг, %	4,9	5,4	4,6	4,2	3,8	-1,0	-
7	Частка бюджетних відрахувань у доходах галузі, %	14,0	13,2	13,1	14,7	13,5	-0,6	-
8	Частка відрахувань у місцевий бюджет із загального розміру бюджетних відрахувань, %	29,8	36,2	39,4	39,8	38,7	8,9	-
9	Частка відрахувань у загальнодержавний бюджет із загального розміру бюджетних відрахувань,	70,2	63,8	60,6	60,2	61,3	-8,9	-
10	Частка інвестицій у доходах, %	14,0	7,1	4,9	20,5	4,7	-9,3	-
11	Співвідношення інвестованих коштів до прибутку, рази	2,88	1,33	1,07	4,93	1,22	-1,66	-

* Розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА та Головного управління статистики у Закарпатській області [2, 11, 12, 13].

За аналізований період згідно даних Закарпатської ОДА у туристично-рекреаційній галузі створено ніж 884 нових робочих місць, причому тенденція їх створення є відносно стійкою.

Важливою умовою функціонування та подальшого розвитку галузі є прибутковість останньої. Так, у 2008-2012 роках відмічається наявність прибутку, розмір якого коливається в межах 12-13 млн. грн.,

що на фоні загальнодержавної тенденції погіршення фінансово-економічних показників в галузях народного господарства є позитивним явищем.

У табл. 2 відображено основні показники, на основі яких можна оцінити ефективність розвитку туристично-рекреаційної галузі Закарпаття.

Період вибірки характеризується постійним зростанням середнього доходу підприємств туристично-рекреаційної галузі (окрім кризового 2009 року), й середній дохід зріс з 833,96 тис. грн. у 2008 році до 925,65 тис. грн. у 2012-му. В цілому, розмір середнього доходу зріс на 91,69 тис. грн., зростання становить 9,9%. Поясненням такого зростання є те, що темп приросту доходів підприємств туристично-рекреаційної галузі випереджував темп зростання кількості таких підприємств.

За розміром середнього прибутку найбільш сприятливим був 2009 рік, в якому на одне підприємство даної галузі припадало 42,21 тис. грн. прибутку в рік. Це є доволі позитивним явищем, враховуючи той факт, що більшість підприємств у цій галузі є малими підприємствами, зареєстровані у формі приватних підприємств та товариств з обмеженою відповідальністю.

Незважаючи на те, що кількість обслуговуваних осіб та кількість туроднів зменшується за аналізований період, середній дохід від одного відпочиваючого у 2008-2012 рр. зріс в середньому на 433,45 грн. (зростання становить 42,9%), а середня кількість туроднів становить 4,23 днів. В той же час на фоні зростання середнього доходу підприємств туристично-рекреаційної галузі, випереджаючи темпи зростання витрат, особливо витрат на енергоносії, призвели до зменшення рентабельності продажу даної галузі з 4,9% у 2008 році до 3,8% у 2012 р.

Зміни в податковому законодавстві, а саме прийняття ПКУ у 2010 році призвело до збільшення податкового навантаження туристично-рекреаційної галузі Закарпаття, адже у 2011 його рівень досяг 14,7% у доходах підприємств галузі, причому, ще у останній рік дії попередніх норм податкового законодавства, податкове навантаження становило 13,1%. Внаслідок введення Єдиного соціального внеску (ЄСВ), що сплачується приватними підприємствами, які наймають робочу силу (а вони є основою малого підприємництва в туристично-рекреаційній галузі теж), істотно збільшилося податковий тягар на суб'єктів підприємництва даної галузі. У 2012 році цей показник зменшився до 13,5%.

Водночас, ПКУ вніс зміни й в структуру бюджетних відрахувань підприємств туристично-рекреаційної галузі Закарпаття: частка відрахувань у місцеві бюджети зросли майже до 40%. Зміни в адмініструванні єдиного податку та введення ЄСВ призвели до більш активного впливу підприємств

на доходи місцевих бюджетів, й таким чином, поглибити відносини між підприємствами даної галузі та органами самоврядування, на території яких зареєстровані перші. В подальшому, введення туристичного збору виконавчими комітетами органів самоврядування дозволить збільшити дохідну базу останніх, Так, наприклад, у 2011-2012 рр. у м. Ужгороді, надходження туристичного збору становило близько 5% податкових надходжень місцевого бюджету [19]. Водночас, воно може негативно вплинути на конкурентозданість підприємств туристично-рекреаційної галузі, адже призведе до збільшення собівартості туристично-рекреаційного продукту, й таким чином, до зменшення рентабельності галузі в цілому. Важливо відмітити, що згідно норм Податкового Кодексу України, туристичний збір справляється лише на території тих адміністративно-територіальних одиницях, виконавчі комітети яких встановили його справляння. Таким чином, законодавець надав лише можливість органам місцевого самоврядування його справляння, а не встановив обов'язковості його справляння.

Важливим моментом для аналізу діяльності є процес інвестування власних коштів підприємств туристично-рекреаційної галузі Закарпаття. За період 2008-2012 рр. підприємствами туристично-рекреаційної галузі було інвестовано за рахунок власних джерел, в тому числі реінвестовано прибутку, в загальній сумі 142,5 млн. грн. Рекордна кількість інвестованих коштів була спрямована у 2011 році й складала 60,9 млн. грн. Загальною тенденцією, що спостерігається є та, що підприємства галузі щорічно спрямовують з власних джерел вкладення в розмірах, що перевищують розмір їх прибутку. Так, у 2008 році спрямовано в 2,88, а в 2011 році майже в 5 разів більше коштів на модернізацію та реконструкцію об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури, ніж отримано прибутку у відповідних роках. Фактично, у 2008 році підприємства інвестували за рахунок власних джерел на суму, що становить 14% доходів, а в 2011-му – 20% доходів підприємств туристично-рекреаційної галузі. Таким чином, підприємства туристично-рекреаційної галузі Закарпаття мають високу інвестиційну схильність не зважаючи на несприятливу фінансово-економічну ситуацію як в національному, так і в світовому масштабі.

З метою повнішого аналізу розвитку туристично-рекреаційної галузі в Закарпатті та процесу інвестування в дану галузь доречно здійснити огляд стану функціонування галузі в розрізі 13 районів та основних туристично-рекреаційних міст області (м. Ужгород, м. Мукачево, м. Берегово).

У табл. 3 міститься інформація щодо кількості обслуговуваних осіб у закладах туризму та рекреації Закарпаття.

Таблиця 3

**Районний розподіл обслуговуваних осіб закладами туристично-рекреаційної галузі
Закарпаття у 2008-2012 рр.*, осіб**

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	54851	80058	80982	55903	81620	26769	48,8
2	Великобerezнянський	2641	2225	1851	2144	2025	-616	-23,3
3	Виноградівський	4141	3674	3603	3569	3727	-414	-10,0
4	Воловецький	10865	6904	4527	5415	4749	-6116	-56,3
5	Іршавський	3385	3148	783	1963	933	-2452	-72,4
6	Міжгірський	10245	32161	20222	19589	12985	2740	26,7
7	Мукачівський	36470	31647	24027	26239	25338	-11132	-30,5
8	Перечинський	6604	5185	4733	3619	6077	-527	-8,0
9	Рахівський	24945	28978	29537	24532	37152	12207	48,9
10	Свалявський	121574	67408	27098	29204	29356	-92218	-75,9
11	Тячівський	18259	37002	24590	26185	25155	6896	37,8
12	Ужгородський	12607	9685	11300	11834	10151	-2456	-19,5
13	Хустський	15930	15272	18179	19802	19450	3520	22,1
14	м. Ужгород	69021	51313	55673	61224	41324	-27697	-40,1
15	м. Мукачево	37182	9342	8883	15772	18649	-18533	-49,8
16	м. Берегово	2765	3896	6140	9228	8057	5292	191,4
	ВСЬОГО	431485	387898	322128	316222	326748	-104737	-24,3

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Таблиця 4

**Районна структура обслуговуваних осіб закладами туристично-рекреаційної галузі
Закарпаття у 2008-2012 рр., %**

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Берегівський	12,7	20,6	25,1	17,7	25,0	12,3
2	Великобerezнянський	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,0
3	Виноградівський	1,0	0,9	1,1	1,1	1,1	0,2
4	Воловецький	2,5	1,8	1,4	1,7	1,5	-1,1
5	Іршавський	0,8	0,8	0,2	0,6	0,3	-0,5
6	Міжгірський	2,4	8,3	6,3	6,2	4,0	1,6
7	Мукачівський	8,5	8,2	7,5	8,3	7,8	-0,7
8	Перечинський	1,5	1,3	1,5	1,1	1,9	0,3
9	Рахівський	5,8	7,5	9,2	7,8	11,4	5,6
10	Свалявський	28,2	17,4	8,4	9,2	9,0	-19,2
11	Тячівський	4,2	9,5	7,6	8,3	7,7	3,5
12	Ужгородський	2,9	2,5	3,5	3,7	3,1	0,2
13	Хустський	3,7	3,9	5,6	6,3	6,0	2,3
14	м. Ужгород	16,0	13,2	17,3	19,4	12,6	-3,3
15	м. Мукачево	8,6	2,4	2,8	5,0	5,7	-2,9
16	м. Берегово	0,6	1,0	1,9	2,9	2,5	1,8
	ВСЬОГО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Розраховано автором.

За аналізований період суттєво зросла кількість відвідувачів даних закладів, особливо у Берегівському та Рахівському районах та м. Берегово – кількість відвідувачів відповідно зросло на 48,8%, 48,9% та 191,4%. Популярність м. Берегово та Берегівського району пов'язано з відкриттям таких термальних комплексів як «Жайворонок» (м. Берегово) та суттєвого розширення існуючої матеріально-технічної бази термальних комплексів «Косино» та солених озер у с. Дийда Берегівського району. Розвиток «зеленого» туризму та збільшення кількості гірськолижних трас у Рахівському районі також сприяє збільшенню турпотоків. Середній за розміром приріст відвідувачів відмічається у Міжгірському (+26,7%), Тячівському (+37,8%) та Хустському (+22,1%) районах. Фактично, у всіх інших територіях моніторингу спостерігається спад відвідувачів. Особливо це різко проявляється у Свалявському районі, де розміщені найбільші оздоровниці Закарпаття – з початку настання фінансово-економічної кризи кількість відвідувачів зменшилася на 92,2 тис. осіб, спад становить 75,9%, що є вкрай негативним явищем. Основною причиною такої тенденції вбачається різке скорочення державного фінансування курсівок санаторно-курортного лікування, що здійснювалося через фонди соціального страхування. Внаслідок цього, частка відпочиваючих у Свалявському районі скоротилася на 19,2% - з 28,2% у 2008 р. до 9,0% (табл. 4).

Слід зазначити, що у 2012 році половина обслуговуваних осіб у закладах туристично-рекреаційної галузі області припадає на Берегівський, Рахівський райони та м. Ужгород, що є свідченням зміни м маркетингової стратегії туристично-рекреаційних підприємств даних адміністративно-територіальних одиниць області з одночасною зміною вподобань споживачів. Адже м. Ужгород не являється рекреаційним містом, однак широкий загал заходів («Сакура-фест», «Парад наречених», «Тур'євроцентр», «Uzhhorod-Open») та наявна історична архітектурна спадщина сприяють популяризації міста. Суттєве збільшення відвідувачів термальних закладів пов'язане з популяризації даних оздоровниць за межами області та навіть серед іноземців. Так, наприклад, суттєво зросла кількість столичних та російських відвідувачів термальних оздоровниць Берегівського району. За складом та якістю термальні води Берегова не поступаються водам таких історичних оздоровниць Угорщини як Хайдусобосло та Мішкольцтаполца.

Не зважаючи на те, що останніми роками суттєво зменшилася кількість обслуговуваних осіб у Свалявському та Мукачівському районах, з даних табл. 4-6 можна зробити висновок про постійне зростання кількості туроднів, проведених відвідувачами туристично-рекреаційних закладів даних районів.

Таблиця 5

Районний розподіл туроднів, проведених у закладах туристично-рекреаційної галузі Закарпаття у 2008-2012 рр. *, днів

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	122643	157265	181821	110303	159744	37101	30,3
2	Великобerezнянський	14387	13054	4512	6165	10119	-4268	-29,7
3	Виноградівський	47999	42707	43618	42092	41255	-6744	-14,1
4	Воловецький	60347	24948	13245	16564	6358	-53989	-89,5
5	Іршавський	39291	26117	5781	7660	1187	-38104	-97,0
6	Міжгірський	20070	45968	76215	66473	49862	29792	148,4
7	Мукачівський	447800	306618	231476	251229	255650	-192150	-42,9
8	Перечинський	40798	38993	31098	17141	33547	-7251	-17,8
9	Рахівський	7768	74632	110161	78210	98235	90467	1164,6
10	Свалявський	361622	318357	357733	367166	406772	45150	12,5
11	Тячівський	45839	96404	91746	92478	86349	40510	88,4
12	Ужгородський	47418	35308	58261	63016	55740	8322	17,6
13	Хустський	91621	74524	75075	62480	52718	-38903	-42,5
14	м. Ужгород	139774	101032	116564	129035	74846	-64928	-46,5
15	м. Мукачево	23587	11312	9184	27722	24410	823	3,5
16	м. Берегово	15502	13562	12944	26954	26907	11405	73,6
	ВСЬОГО	1526466	1380801	1419434	1364688	1383699	-142767	-9,4

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Таблиця 6

Середня тривалість перебування одного відвідувача у закладах туристично-рекреаційної галузі по районах Закарпаття у 2008-2012 рр.

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	2,24	1,96	2,25	1,97	1,96	-0,28	-12,5
2	Великобerezнянський	5,45	5,87	2,44	2,88	5,00	-0,45	-8,3
3	Виноградівський	11,59	11,62	12,11	11,79	11,07	-0,52	-4,5
4	Воловецький	5,55	3,61	2,93	3,06	1,34	-4,22	-75,9
5	Іршавський	11,61	8,30	7,38	3,90	1,27	-10,34	-89,0
6	Міжгірський	1,96	1,43	3,77	3,39	3,84	1,88	96,0
7	Мукачівський	2,28	9,69	9,63	9,57	10,09	-2,19	-17,8
8	Перечинський	6,18	7,52	6,57	4,74	5,52	-0,66	-10,6
9	Рахівський	0,31	2,58	3,73	3,19	2,64	2,33	749,1
10	Свалявський	2,97	4,72	3,20	12,57	13,86	10,88	365,8
11	Тячівський	2,51	2,61	3,73	3,53	3,43	0,92	36,7
12	Ужгородський	3,76	3,65	5,16	5,32	5,49	1,73	46,0
13	Хустський	5,75	4,88	4,13	3,16	2,71	-3,04	-52,9
14	м. Ужгород	2,03	1,97	2,09	2,11	1,81	-0,21	-10,6
15	м. Мукачево	0,63	1,21	1,03	1,76	1,31	0,67	106,3
16	м. Берегово	5,61	3,48	2,11	2,92	3,3	-2,27	-40,4
	ВСЬОГО	3,54	3,56	4,41	4,32	4,23	0,70	19,7

* Розраховано автором.

Таблиця 7

Обсяг наданих послуг закладами туристично-рекреаційної галузі по районах Закарпаття у 2008-2012 рр., тис. грн*

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	2934,5	2708,6	2599,5	2159,8	3388,38	454	15,5
2	Великобerezнянський	1113,7	1595,5	779,6	810,7	1570,72	457	41,0
3	Виноградівський	6252,3	7258,6	6660,6	6444,5	4443,6	-1809	-28,9
4	Воловецький	7455,3	3387,9	2224,4	2510,5	1195,2	-6260	-84,0
5	Іршавський	3461,9	2451,3	488,0	184,6	185,3	-3277	-94,6
6	Міжгірський	2037,5	8778,7	14074,9	8086,0	8012,7	5975	293,3
7	Мукачівський	65406,0	59588,2	59857,4	61764,1	72692,7	7287	11,1
8	Перечинський	4335,5	5253,0	4448,5	2795,6	6981,21	2646	61,0
9	Рахівський	7101,2	10734,9	11879,3	8839,9	14738,8	7638	107,6
10	Свалявський	86912,4	91439,1	98353,3	121090,7	146285	59372	68,3
11	Тячівський	5868,5	9764,5	9957,4	12830,7	13157,5	7289	124,2
12	Ужгородський	8719,9	8989,9	16921,0	18939,2	16312,1	7592	87,1
13	Хустський	15998,5	16305,0	18848,5	17200,2	18134,1	2136	13,3
14	м. Ужгород	22026,4	19159,7	23870,2	28771,0	18703,1	-3323	-15,1
15	м. Мукачево	7996,2	1453,3	828,0	2710,6	1951,88	-6044	-75,6
16	м. Берегово	1735,5	1862,9	1226,6	2150,7	2705,76	970	55,9
	ВСЬОГО	249355	250731	273017	297288	330458	81103	32,5

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Причому, середня тривалість проживання відвідувачів у туристично-рекреаційних закладах Виноградівського, Мукачівського та Свалявського районів у 2012 році є найбільшою – 11, 10 та 13,9 днів відповідно. Отримані результати дослідження яскраво підкреслюють туристично-рекреаційний потенціал цих районів, що здавна відомий завдяки функціонуванню таких закладів як «Синяк», «Сонячне Закарпаття», «Квітка Полонини», «Термал Стар», «Деренівська Купель» та ін.

В цілому ж, за аналізований період стрімко збільшилась середня тривалість перебування відвідувачів у Рахівському (749,1%), Свалявському (365,8%) та Міжгірському (96%) районах, а також у м. Мукачево (106,3%). В посткризовий період середня тривалість перебування відвідувачів в цілому по області зросла майже на 20%, що свідчить про привабливість довгострокового перебування відвідувачів у туристично-рекреаційних закладах краю.

За період 2008-2010 рр. спостерігається чітка динаміка зростання обсягу наданих послуг закладами

туристично-рекреаційної галузі Закарпаття (табл. 7), адже виручка від реалізації послуг даних установ зросла на 81,1 млн. грн, що становить 32,5% зростання.

У Виноградівському, Воловецькому, Іршавському районах та м. Ужгород та м. Мукачево спостерігається спад надходжень. На думку автора це є результатом зменшення середньої тривалості відвідування та фоні зменшення рентабельності діяльності галузі в цілому.

Слід зазначити, що не зважаючи на істотне скорочення кількості відвідувачів у Свалявському районі, за аналізований період в останньому генерується від 1/3 до майже доходу всієї туристично-рекреаційної галузі (табл. 8).

Так, у 2008 році на Свалявський район припадало 34,9%, а й 2012 р. – 44,3% виручки від реалізації. На Мукачівщині заклади туристично-рекреаційної галузі генерують 20-25% доходу в 2008-2012 роках.

Важливим показником фінансово-економічної діяльності туристично-рекреаційних закладів області є їх прибутковість (табл. 9).

Таблиця 8

Районна структура обсягу наданих послуг закладами туристично-рекреаційної галузі Закарпаття у 2008-2012 рр., %*

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Берегівський	1,2	1,1	1,0	0,7	1,0	-0,2
2	Великобerezнянський	0,4	0,6	0,3	0,3	0,5	0,0
3	Виноградівський	2,5	2,9	2,4	2,2	1,3	-1,2
4	Воловецький	3,0	1,4	0,8	0,8	0,4	-2,6
5	Іршавський	1,4	1,0	0,2	0,1	0,1	-1,3
6	Міжгірський	0,8	3,5	5,2	2,7	2,4	1,6
7	Мукачівський	26,2	23,8	21,9	20,8	22,0	-4,2
8	Перечинський	1,7	2,1	1,6	0,9	2,1	0,4
9	Рахівський	2,8	4,3	4,4	3,0	4,5	1,6
10	Свалявський	34,9	36,5	36,0	40,7	44,3	9,4
11	Тячівський	2,4	3,9	3,6	4,3	4,0	1,6
12	Ужгородський	3,5	3,6	6,2	6,4	4,9	1,4
13	Хустський	6,4	6,5	6,9	5,8	5,5	-0,9
14	м. Ужгород	8,8	7,6	8,7	9,7	5,7	-3,2
15	м. Мукачево	3,2	0,6	0,3	0,9	0,6	-2,6
16	м. Берегово	0,7	0,7	0,4	0,7	0,8	0,1
	ВСЬОГО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Розраховано автором.

З даних табл. 9 відслідковується стабільність отримання прибутку туристично-рекреаційною галуззю, адже у аналізованому періоді значення даного показника коливалось в межах 12-13,5 млн. грн., що на фоні погіршення загальноекономічної ситуації в державі в цілому є позитивним моментом.

Розглядаючи районну специфіку формування прибутку (табл. 10), слід наголосити, що в Тячівському

районі в аналізованому періоді не отримано прибутку туристично-рекреаційними закладами, в Іршавському районі його було сформовано лише у 2011 році, у Міжгірському – у 2008-2009 рр., а у Перечинському та Рахівському районах – у 2008-2010 рр. Найбільший приріст сум прибутку відмічається у Берегівському (481,0 тис. грн.), Воловецькому (294,0 тис. грн.) районах, а також у м. Ужгород (112 тис. грн).

Таблиця 9

**Сума отриманого прибутку закладами туристично-рекреаційної галузі
Закарпаття в розрізі районів у 2008-2012 рр., тис. грн***

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	947,9	1001,4	1416,8	1021,5	1428,8	481	50,7
2	Великобerezнянський	43,0	58,1	36,2	19,5	109,3	66	154,2
3	Виноградівський	581,5	609,0	522,4	556,2	521,9	-60	-10,2
4	Воловецький	721,4	309,8	291,8	435,2	1015	294	40,7
5	Іршавський	-	-	-	11,3	-	-	-
6	Міжгірський	12,4	8,5	-	-	-	-	-
7	Мукачівський	3638,5	4221,0	3611,5	3188,8	3653,3	15	0,4
8	Перечинський	69,0	56,1	9,4	-	-	-	-
9	Рахівський	10,7	11,3	9,5	-	-	-	-
10	Свалявський	250,6	127,8	308,1	235,7	349,98	99	39,7
11	Тячівський	-	-	-	-	-	-	-
12	Ужгородський	455,3	361,9	576,6	553,1	479,33	24	5,3
13	Хустський	2801,8	5070,5	3076,4	2182,6	2289,3	-513	-18,3
14	м. Ужгород	2027,0	768,2	1989,7	3385,1	2138,6	112	5,5
15	м. Мукачево	428,2	523,3	418,2	483,7	418,6	-10	-2,2
16	м. Берегово	123,3	295,9	321,3	277,0	178,05	55	44,5
	ВСЬОГО	12110,7	13422,9	12587,8	12349,6	12582,2	471	3,9

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Таблиця 10

**Районна структура отриманого прибутку закладами туристично-рекреаційної галузі
Закарпаття у 2008-2012 рр., %***

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Берегівський	7,8	7,5	11,3	8,3	11,4	3,5
2	Великобerezнянський	0,4	0,4	0,3	0,2	0,9	0,5
3	Виноградівський	4,8	4,5	4,2	4,5	4,1	-0,7
4	Воловецький	6,0	2,3	2,3	3,5	8,1	2,1
5	Іршавський	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
6	Міжгірський	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1
7	Мукачівський	30,0	31,4	28,7	25,8	29,0	-1,0
8	Перечинський	0,6	0,4	0,1	0,0	0,0	-0,6
9	Рахівський	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1
10	Свалявський	2,1	1,0	2,4	1,9	2,8	0,7
11	Тячівський	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12	Ужгородський	3,8	2,7	4,6	4,5	3,8	0,1
13	Хустський	23,1	37,8	24,4	17,7	18,2	-4,9
14	м. Ужгород	16,7	5,7	15,8	27,4	17,0	0,3
15	м. Мукачево	3,5	3,9	3,3	3,9	3,3	-0,2
16	м. Берегово	1,0	2,2	2,6	2,2	1,4	0,4
	ВСЬОГО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Розраховано автором.

В той же час найбільший темп зростання прибутковості спостерігається у Великоберезнянському районі, в якому темп зростання становить 154,2%. В цілому ж, за період 2008-2012 рр. приріст прибутку одного лише Берегівського району (481 тис. грн.) більший за приріст всієї галузі області – 471 тис. грн.

Найбільшу участь у формуванні прибутку туристично-рекреаційної галузі у 2012 році відіграють заклади Мукачівського, Хустського, Берегівського районів та м. Ужгород, частка яких

відповідно становить 29,0%, 18,2%, 11,4% та 17,0%. Причому, якщо на Свалявський район припадало до 44,3% доходу всієї галузі у 2012 році, то її частка у прибутках становить лише 2,8%.

Отже, на основі даних табл. 11 можна однозначно стверджувати, що у 2012 році найбільш рентабельною є діяльність закладів Берегівського (42,2%) та Воловецького (84,9%) районів області. Рентабельність аналогічних закладів у Свалявському районі коливається в межах 1%.

Таблиця 11

**Середня рентабельність туристично-рекреаційних закладів
Закарпаття в розрізі районів у 2008-2012 рр.***

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/ 2008
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Берегівський	32,3	37,0	54,5	47,3	42,2	9,9
2	Великоберезнянський	3,9	3,6	4,6	2,4	7,0	3,1
3	Виноградівський	9,3	8,4	7,8	8,6	11,7	2,4
4	Воловецький	9,7	9,1	13,1	17,3	84,9	75,2
5	Іршавський	-	-	-	6,1	-	-
6	Міжгірський	0,6	0,1	-	-	-	-
7	Мукачівський	5,6	7,1	6,0	5,2	5,0	-0,5
8	Перечинський	1,6	1,1	0,2	-	-	-
9	Рахівський	0,2	0,1	0,1	-	-	-
10	Свалявський	0,3	0,1	0,3	0,2	0,2	-0,1
11	Тячівський	-	-	-	-	-	-
12	Ужгородський	5,2	4,0	3,4	2,9	2,9	-2,3
13	Хустський	17,5	31,1	16,3	12,7	12,6	-4,9
14	м. Ужгород	9,2	4,0	8,3	11,8	11,4	2,2
15	м. Мукачево	5,4	36,0	50,5	17,8	21,4	16,1
16	м.Берегово	7,1	15,9	26,2	12,9	6,6	-0,5
ВСЬОГО:		4,9	5,4	4,6	4,2	3,8	-1,0

* Розраховано автором.

Поясненням цього є те, що більшість санаторіїв знаходяться в державній власності й відносна низька вартість т.з. «соціальна ціна» курсівок, не сприяє підвищенню рентабельності. Адже відомо, що вартість перебування у приватних закладах розміщення на 50-100% дорожче від перебування у державних. Водночас, приватні заклади надають ширші та комфортабельніші умови перебування.

За аналізований період відмічається щорічне зростання відрахувань до бюджетів (крім 2009 року) всіх рівнів туристично-рекреаційною галуззю Закарпаття – сума відрахувань зросла на 9,4 млн. грн., приріст становить 27% (табл. 12).

Найбільший абсолютний приріст надходжень до бюджету за даний період досягнуто у Свалявському (7,4 млн. грн.) та Мукачівському (2,6 млн. грн.) районах. В той же час високі темпи зростання надходжень від податків і зборів до бюджетів

спостерігаються у м. Берегово (238,8%), що пов'язано з інтенсивним зростанням туристичного ринку цього міста.

Відповідно до даних табл. 13 у 2012 році майже половину (44,5%) всіх бюджетних відрахувань туристично-рекреаційної галузі Закарпаття здійснено сваявськими та мукачівськими (24,2%) закладами, й, таким чином, в цих районах розміщені найбільш бюджетоутворюючі заклади туристично-рекреаційної галузі.

На основі даних табл. 7 та табл. 13 автором отримано показник податкового навантаження закладів туристично-рекреаційної галузі Закарпаття на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА, що становить 13,5%, і свідчить про адекватність отриманих результатів.

Таблиця 12

Сума відрахувань до бюджетів всіх рівнів закладами туристично-рекреаційної галузі по районах Закарпаття у 2008-2012 рр., тис. грн*

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008	
		2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
1	Берегівський	180,7	141,2	131,8	151,2	143,2	-37,5	-20,8
2	Великобerezнянський	51,6	45,9	71,7	84,8	96,7	45,1	87,3
3	Виноградівський	969,4	877,5	1066,1	869,6	831,4	-138,0	-14,2
4	Воловецький	725,7	323,1	301,5	283,7	197,9	-527,8	-72,7
5	Іршавський	151,6	141,4	39,6	2,6	4,4	-147,2	-97,1
6	Міжгірський	995,2	1380,7	2002,6	1016,8	1119,1	123,9	12,4
7	Мукачівський	8173,9	9359,6	8961,0	8735,1	10754,3	2580,4	31,6
8	Перечинський	397,3	508,1	608,0	444,5	536,2	139,0	35,0
9	Рахівський	894,0	999,0	1144,5	1994,3	1155,2	261,2	29,2
10	Свалявський	12337,8	12306,5	13304,9	17718,2	19775,2	7437,4	60,3
11	Тячівський	560,2	728,6	644,9	444,3	499,5	-60,7	-10,8
12	Ужгородський	459,8	604,2	740,7	597,5	603,8	144,0	31,3
13	Хустський	3721,8	4109,1	3730,0	4442,3	3827,0	105,2	2,8
14	м. Ужгород	1151,9	695,2	2240,8	4806,6	2235,3	1083,4	94,1
15	м. Мукачево	3955,9	245,8	144,3	1242,2	1660,3	-2295,6	-58,0
16	м. Берегово	302,5	511,3	641,0	919,4	1025,0	722,5	238,8
	ВСЬОГО	35029,2	32977,3	35773,4	43753,2	44464,4	9435,2	26,9

* Складено та розраховано автором на основі даних Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА.

Таблиця 13

Районна структура відрахувань до бюджетів всіх рівнів закладами туристично-рекреаційної галузі Закарпаття у 2008-2012 рр., %*

№ з/п	Назва району/міста	Роки					Зміна 2012/2008
		2008	2009	2010	2011	2012	
1	Берегівський	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	-0,2
2	Великобerezнянський	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1
3	Виноградівський	2,8	2,7	3,0	2,0	1,9	-0,9
4	Воловецький	2,1	1,0	0,8	0,6	0,4	-1,6
5	Іршавський	0,4	0,4	0,1	0,0	0,0	-0,4
6	Міжгірський	2,8	4,2	5,6	2,3	2,5	-0,3
7	Мукачівський	23,3	28,4	25,0	20,0	24,2	0,9
8	Перечинський	1,1	1,5	1,7	1,0	1,2	0,1
9	Рахівський	2,6	3,0	3,2	4,6	2,6	0,0
10	Свалявський	35,2	37,3	37,2	40,5	44,5	9,3
11	Тячівський	1,6	2,2	1,8	1,0	1,1	-0,5
12	Ужгородський	1,3	1,8	2,1	1,4	1,4	0,0
13	Хустський	10,6	12,5	10,4	10,2	8,6	-2,0
14	м. Ужгород	3,3	2,1	6,3	11,0	5,0	1,7
15	м. Мукачево	11,3	0,7	0,4	2,8	3,7	-7,6
16	м. Берегово	0,9	1,6	1,8	2,1	2,3	1,4
	ВСЬОГО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-

* Розраховано автором.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що туристично-рекреаційна галузь Закарпатської області показує динамічний розвиток, не зважаючи на негативний вплив фінансово-економічної кризи. Найбільш туристично-активними районами області є Мукачівський, Свалявський райони та обласний центр Закарпатської області та м. Берегово. Подальший стабільний розвиток галузі залежатиме від політики формування туристичної привабливості регіону як на загальнодержавному, так і міжнародному рівнях.

Література

1. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. – К.: НАДУ, 2009. – 40 с.
2. Головне управління статистики в Закарпатській області. Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uz.ukrstat.gov.ua.
3. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні: Навчальний посібник. / Л.І. Гонтаржевська. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
4. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М.І. Долішній. – Київ: Наукова Думка, 2006. – 534 с.
5. Євдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму (методологія формування, механізм формування). / В.К. Євдокименко. – Чернівці: Прут, 1996. – 288 с.
6. Кравців В. Рекреаційний потенціал Львівської області і перспективи його використання // Матеріали II Міжнародного економічного форуму. Секційне засідання "Розвиток туристично-рекреаційної сфери". – Львів, 2002. – С. 9–13.
7. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України: [монографія]. / В.І. Мацола. – Львів. – 1997. – 120 с.
8. Мікловда В.П. Регіон: проблеми стратегічного розвитку / В.П. Мікловда, Н.Ю. Кубіній, Г.М. Ножова, Т.Ю. Климко. – Ужгород: Ліра, 2008. – 196 с.
9. Мокій А.І. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Моногр. / Національний інститут стратегічних досліджень / З.С. Варналій (ред.). – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
10. Січка І.І. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття та проблеми інвестиційного забезпечення регіону. / І.І. Січка // Науковий вісник Ужгородського університету: серія Економіка. – 2011. – Випуск (2)34. – С. 47–53.
11. Статистичний збірник «Закарпаття – санаторії та туризм». Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород. – 2011. – 97 с.
12. Статистичний збірник «Закарпаття – санаторії та туризм». Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород. – 2012. – 107 с.
13. Статистичний збірник «Закарпаття – санаторії та туризм». Державний комітет статистики. Головне управління статистики у Закарпатській області / за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород. – 2013. – 103 с.
14. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 284 с.
15. Туристична діяльність в Україні у 2011 році. Державна служба статистики. / за ред. І.В. Калачова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/bl_td_2011.zip
16. Туристична діяльність в Україні у 2012 році. Державна служба статистики. / за ред. І.В. Калачова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/bl_td_2011.zip
17. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні у 2010 році. Державна служба статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/poslugi/skl_10.zip.
18. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні у 2011 році. Державна служба статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/poslugi/skl_11.zip.
19. Ужгородська міська рада. Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada-uzhgorod.gov.ua
20. Управління регіоном [текст]: навчальний посібник / А.Є. Єпіфанов, М.В. Міненко, Б.А. Дадашев; за заг. ред. д-ра екон. наук А.Є. Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 361 с.

References

1. Bil' M. Mehanizm derzhavnogo upravlinnja turystychnoju galuzzju (regional'nyj aspekt): nauk. rozrobka / M. Bil', G. Tretjak, O. Krajnyk. – K.: NADU, 2009. – 40 s.
2. Golovne upravlinnja statystyky v Zakarpats'kij oblasti. Oficijnyj sajт. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: [shshsh.uz.ukrstat.gov.ua](http://www.uz.ukrstat.gov.ua).
3. Gontarzhivs'ka L.I. Rynok turystychnyh poslug v Ukraini: Navchal'nyj posibnyk. / L.I. Gontarzhivs'ka. – Donec'k: Shidnyj vydavnychyj dim, 2008. – 180 s.
4. Dolishnij M.I. Regional'na polityka na rubezhi HH-NHI stolit': novi priorytety / M.I. Dolishnij. – Kyi'v: Naukova Dumka, 2006. – 534 s.
5. Jevdokymenko V.K. Regional'na polityka rozvytku turyzmu (metodologija formuvannja, mehanizm formuvannja). / V.K. Jevdokymenko. – Chernivci: Prut, 1996. – 288 s.
6. Kravciv V. Rekreacijnyj potencial L'vivs'koj oblasti i perspektyvy jogo vykorystannja // Materialy II Mizhnarodnogo ekonomichnogo forumu. Sekcijne zasidannja "Rozvytok turystychno-rekreacijnoi' sfery". – L'viv, 2002. – S. 9–13.
7. Macola V.I. Rekreacijno-turystychnyj kompleks Ukrainy: [monografija]. / V.I. Macola. – L'viv. – 1997. – 120 s.
8. Miklovda V.P. Region: problemy strategichnogo rozvytku / V.P. Miklovda, N.Ju. Kubinij, G.M. Nozhova, T.Ju. Klymko. – Uzhgorod: Lira, 2008. – 196 s.
9. Mokij A.I. Regiony Ukrainy: problemy ta priorytety social'no-ekonomichnogo rozvytku: Monogr. / Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen' / Z.S. Varnalij (red.). – K.: Znannja Ukrainy, 2005. – 498 s.
10. Sichka I.I. Turystychno-rekreacijnyj potencial Zakarpattja ta problemy investycijnogo zabezpečennja regionu. / I.I. Sichka // Naukovyj visnyk Uzhgorod's'kogo

universytetu: serija Ekonomika. – 2011. – Vypusk (2)34. – S. 47-53.

11. Statystychnyj zbirnyk «Zakarpattja – sanatorii' ta turyzm». Derzhavnyj komitet statystyky. Golovne upravlinnja statystyky u Zakarpats'kij oblasti /za red. G.D. Grynyk. – Uzhgorod. - 2011. – 97 s.

12. Statystychnyj zbirnyk «Zakarpattja – sanatorii' ta turyzm». Derzhavnyj komitet statystyky. Golovne upravlinnja statystyky u Zakarpats'kij oblasti /za red. G.D. Grynyk. – Uzhgorod. - 2012. – 107 s.

13. Statystychnyj zbirnyk «Zakarpattja – sanatorii' ta turyzm». Derzhavnyj komitet statystyky. Golovne upravlinnja statystyky u Zakarpats'kij oblasti /za red. G.D. Grynyk. – Uzhgorod. - 2013. – 103 s.

14. Turyzm i misto: dosvid, problemy ta perspektyvy: monografija / za zag. red. I. M. Pysarevs'kogo. – H.: HNAMG, 2011. – 284 s.

15. Turystychna dijal'nist' v Ukraini u 2011 roci. Derzhavna sluzhba statystyky./ za red. I.V. Kalachova. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://shshsh.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/bl_td_2011.zip

16. Turystychna dijal'nist' v Ukraini u 2012 roci. Derzhavna sluzhba statystyky./ za red. I.V. Kalachova. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://shshsh.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/bl_td_2011.zip

17. Sanatarno-kurortne likuvannja, organizovanyj vidpochynok ta turyzm v Ukraini u 2010 roci. Derzhavna sluzhba statystyky. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://shshsh.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/poslugi/skl_10.zip.

18. Sanatarno-kurortne likuvannja, organizovanyj vidpochynok ta turyzm v Ukraini u 2011 roci. Derzhavna sluzhba statystyky. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://shshsh.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/poslugi/skl_11.zip.

19. Uzhgorods'ka mis'ka rada. Oficijnyj sajt. – [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: www.rada-uzhgorod.gov.ua

20. Upravlinnja regionom [tekst]: navchal'nyj posibnyk/ A.Je. Jepifanov, M.V. Minenko, B.A. Dadashev; za zag. red. d-ra ekon. nauk A.Je. Jepifanova. – Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2008. – 361 s.

Сичка И.И. Оценка эффективности функционирования туристско-рекреационной сферы Закарпатской области в современных условиях

В статье осуществлен анализ показателей, которые характеризуют эффективность развития туристско-рекреационной сферы Закарпатской области с учетом районной специфики функционирования туристско-рекреационных учреждений. Определены динамически развивающиеся и относительно отстающие районы области с точки зрения развития туристско-рекреационных услуг. Сделан вывод о необходимости проведения мероприятий для повышения туристско-рекреационной привлекательности региона как на общегосударственном, так и международном уровнях.

Ключевые слова: туристско-рекреационная сфера, Закарпатье, туристические услуги, мониторинг.

Sichka I.I. Evaluation of efficiency the activity of the tourism and recreation branch in Transcarpathia in modern conditions.

The article analyzes the indicators of the effectiveness of tourism and recreation industry in Transcarpathian region, taking into account regional specifics of tourism and recreational institutions. In terms of development the tourism and recreational services there was determined a list of districts which are dynamically developing and which are relatively backward. It was drawn a conclusion about the need for measures to increase tourism and recreational attractiveness of the region at the national and international levels.

Keywords: tourism and recreation industry of Transcarpathia, travel services, monitoring.

Січка Іван Іванович – здобувач кафедри фінансів та банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рецензент: Мікловда В.П. д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету, член-кореспондент НАН України.

Стаття подана 16.09.2013